

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi esitutkintalain, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 b §:n muuttamisesta

Johdanto

Oikeusministeriö pyytää lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeista esitutkintalain, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 b §:n muuttamisesta.

Hallituksen esitys liittyy lainsäädäntöhankkeeseen Muut rikosprosessin sujuvoittamistoimet (vaihe 1). Rikosprosessin sujuvoittamiseksi on vireillä myös erilliset hankkeet Syyteneuvottelun käyttöalan laajentaminen (OM064:00/2023) ja Sakkomenettelyn kokonaistarkastelu (OM061:00/2023). Muita rikosprosessin sujuvoittamistoimia valmistelemaan on asetettu lisäksi työryhmä, jonka toimikausi on 5.3.2025–31.5.2026 (vaihe 2, OM088:00/2024).

Esitys sisältää ehdotuksia rikosprosessin sujuvoittamiseksi muuttamalla oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain, esitutkintalain ja oikeudenkäymiskaaren säännöksiä.

Esitutkintaa ja syyteharkintaa koskevaa sääntelyä sujuvoitettaisiin muuttamalla asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen käsittelyä, rikosilmoituksen kirjaamisvelvollisuutta, toimenpiteistä luopumista, esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän yhteistyövelvollisuutta, loppulausuntomenettelyä ja päätösten perusteluvelvollisuutta. Uusia, rikosprosessia sujuvoittavia säännöksiä ehdotetaan oikeuksien ja velvollisuuksien ilmoittamisesta kuulusteltavalle sekä tiedottamisesta esitutkinnassa. Erityisen laajojen rikosasioiden käsittelyä sujuvoitettaisiin myös mahdollistamalla yleistiedoksiannon käyttö ja rikosilmoituksen liittäminen samasta rikoksesta tehdylle aikaisemmalle ilmoitukselle.

Rikosasioiden tuomioistuinkäsittelyä koskevaa sääntelyä sujuvoitettaisiin mahdollistamalla haasteen puhelintiedoksianto silloin, kun asia voidaan käsitellä kirjallisessa menettelyssä tai vastaajan poissaolosta huolimatta. Nykyisin poliisilla olevaa toimivaltaa haastaa vastaaja tavattaessa laajennettaisiin koskemaan myös haastemiehiä. Kirjallisen menettelyn ja poissaolokäsittelyn soveltamisaloja laajennettaisiin korottamalla enimmäisrangaistuksia ja sujuvoittamalla näiden menettelyjen käyttöä.

Lausunnonantajia pyydetään esittämään näkemyksensä ehdotetuista toimenpiteistä jäsennellysti alla olevan otsikoinnin mukaisesti.

Tausta

Rikosprosessin sujuvoittamista arvioineen työryhmän yksimielinen muistio (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2023:16) luovutettiin oikeusministeriölle 6.4.2023. Ministeriö vastaanotti muistiosta 53 lausuntoa, joista julkaistiin lausuntotiivistelmä (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2024:17).

Hallitusohjelmassa on lisäksi lukuisia kirjauksia rikosprosessin sujuvoittamisesta. Näistä ja työryhmän muistiossa ehdotetuista toimenpiteistä laadittiin arviomuistio (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2025:18). Lisäksi oikeusministeriö tilasi selvityksen kirjallisen menettelyn ja poissaolokäsittelyn soveltamisalojen laajentamisesta rikosprosessissa (Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2025:15).

Luonnos hallituksen esitykseksi on laadittu oikeusministeriössä virkatyönä muun muassa edellä mainittujen selvitysten pohjalta ja yhteistyössä erityisesti sisäministeriön sekä Poliisihallituksen kanssa.

Tavoitteet

Ehdotetuilla muutoksilla tavoitellaan rikosoikeudenhoidon resurssien nykyistä oikeudenmukaisempaa ja tarkoituksenmukaisempaa kohdentamista. Rikosprosessia sujuvoittamalla voidaan antaa oikeusturvaa tehokkaammin ja lyhentää käsittelyaikoja.

Vastausohjeet vastaanottajille

Kuka tahansa voi antaa lausunnon.

Lausunto pyydetään ensisijaisesti antamaan vastaamalla lausuntopyyntöön lausuntopalvelun kautta. Ohjeet palveluun rekisteröitymiseksi ja palvelun käyttämiseksi löytyvät lausuntopalvelun sivulta Ohjeet > Käyttöohjeet (käyttäjätuki: lausuntopalvelu.om(at)gov.fi). Ministeriöiden tulee lisäksi tallentaa lausuntopalvelussa antamansa lausunto VAHVA-asianhallintajärjestelmään asialle VN/22303/2023.

Jos lausuntoa ei ole mahdollista antaa lausuntopalvelussa, lausunto voidaan vaihtoehtoisesti toimittaa ministeriön kirjaamoon sähköpostilla osoitteeseen kirjaamo.om(at)gov.fi tai postitse osoitteeseen Oikeusministeriö, PL 25, 00023 Valtioneuvosto. Kirjaamoon toimitetussa lausunnossa pyydetään mainitsemaan asianumero VN/22303/2023. Lisäksi kirjaamoon toimitettu lausunto pyydetään lähettämään esimerkiksi sähköpostin liitetiedostona Word- tai PDF-muodossa, jotta lausuntoasiakirja ei sisällä tarpeettomia henkilötietoja, kuten yksityishenkilön sähköpostiosoitetta.

Kaikki annetut lausunnot ovat lähtökohtaisesti julkisia viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaisesti. Lausunnot julkaistaan hankkeen julkisilla hankesivuilla (valtioneuvosto.fi/hankkeet, tunnus OM060:00/2023). Yksityishenkilön lausunto julkaistaan kuitenkin hankesivuilla tietosuojasyistä ainoastaan, jos henkilö tätä kirjallisesti pyytää esimerkiksi lausuntonsa yhteydessä tai sen saateviestissä.

Lisäksi kaikki lausuntopalvelussa annetut lausunnot, mukaan lukien yksityishenkilöiden lausunnot, ovat automaattisesti kaikkien nähtävissä lausuntopalvelussa. Ministeriö ei julkaise kirjaamoon toimitettuja lausuntoja lausuntopalvelussa.

Lausunnossa ei tule ilmoittaa tarpeettomia henkilötietoja. Vaikka yksityishenkilön kirjaamoon toimittamaa lausuntoa ei julkaistaisi verkossa, lausunto on ministeriöltä kaikkien saatavissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaisesti.

Aikataulu

Lausunto pyydetään antamaan viimeistään **8.8.2025**.

Valmistelijat

Erityisasiantuntija Jurkka Jämsä, puh. +358 295 150 281, etunimi.sukunimi@gov.fi

Linkit

<https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM060:00/2023> - Muut rikosprosessin sujuvoittamistoimet (vaihe 1) - Oikeusministeriö

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164924> - Rikosprosessin sujuvoittaminen : Työryhmän muistio - Valto

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165683> - Rikosprosessin sujuvoittaminen : Lausuntotiivistelmä - Valto

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/166218> - Rikosprosessin sujuvoittaminen : Arviomuistio - Valto

<https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM088:00/2024> - Muut rikosprosessin sujuvoittamistoimet (vaihe 2) - Oikeusministeriö

<https://oikeusministerio.fi/sv/projekt?tunnus=OM060:00/2023> - Andra åtgärder för smidigare straffprocesser (fas 1) - Justitieministeriet

<https://oikeusministerio.fi/sv/projekt?tunnus=OM088:00/2024> - Andra åtgärder för smidigare straffprocesser (fas 2) - Justitieministeriet

Liitteet:

[HE-luonnos_vaihe 1.pdf](#) - HE-luonnos_vaihe 1

[Propositionens huvudsakliga innehåll och lagförslag.pdf](#) - Propositionens huvudsakliga innehåll och lagförslag

Jakelu:

Ahvenanmaan kärjäoikeus
Eduskunnan oikeusasiamies
Etelä-Karjalan kärjäoikeus
Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus
Helsingin hovioikeus
Helsingin kärjäoikeus
Helsingin poliisilaitos
Helsingin yliopisto
Itä-Suomen hovioikeus
Itä-Suomen poliisilaitos
Itä-Suomen yliopisto
Itä-Uudenmaan kärjäoikeus
Julkiset Oikeusavustajat ry
Keski-Suomen kärjäoikeus
Keskusrikospoliisi
Korkein oikeus (varataan tilaisuus antaa lausunto)
Lapin kärjäoikeus
Lapin poliisilaitos
Lapin yliopisto
Lapsiasiavaltuutetun toimisto
Lounais-Suomen poliisilaitos
Luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat ry
Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus
Oikeuspalveluvirasto
Oikeusrekisterikeskus
Oulun kärjäoikeus
Pirkanmaan kärjäoikeus
Pohjois-Savon kärjäoikeus
Poliisiammattikorkeakoulu
Poliisihallitus
Puolustusministeriö
Puolustusvoimien pääesikunta
Rajavartiolaitos
Rikosseuraamuslaitos RISE
Rikosuhripäivystys
Rovaniemen hovioikeus
Sisäministeriö
Sisä-Suomen poliisilaitos
Suomen Asianajajat
Suomen Lakimiesliitto ry
Suomen Poliisijärjestöjen liitto ry
Suomen Syyttäjähdistys ry
Suomen tuomariliitto ry
Syyttäjälaitos
Tietosuojavaltuutetun toimisto
Tulli
Tuomioistuinvirasto
Turun hovioikeus
Turun yliopisto
Vaasan hovioikeus
Valtioneuvoston oikeuskansleri

Valtiovarainministeriö
Varsinais-Suomen käräjäoikeus
Yhdenvertaisuusvaltuutettu
Ålands polismyndighet

Esitutkintaa ja syyteharkintaa koskevat muutosehdotukset

1. Asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen selvittäminen
2. Rikosilmoituksen kirjaaminen
3. Esitutkinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen
4. Ilmoitus epäillyn oikeuksista ja kuulusteltavalle tehtävät ilmoitukset
5. Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän yhteistyövelvollisuus sekä loppulausuntomenettely
6. Perusteluvelvollisuuden keventäminen
7. Yleistiedoksianto erityisen laajoissa rikosasioissa
8. Tiedottaminen esitutkinnassa

Rikosasioiden tuomioistuinkäsittelyä koskevat muutosehdotukset

1. Tiedoksiantosäätely
2. Kirjallinen menettely
3. Poissaolokäsittely

Ehdotusten vaikutukset ja muut huomiot

1. Onko teillä lisättävää tai huomioita vaikutustenarviointiin?
2. Onko teillä huomioita ehdotusten toimeenpanosta tai lakien voimaantulosta?
3. Onko teillä muita huomioita luonnoksesta hallituksen esitykseksi?

Hinkkanen Ville
Oikeusministeriö

Jämsä Jurkka
Oikeusministeriö